

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דבורי בן בשט ז"ל

קין - בעל תשובה!?

חגית אלרן

1. העמק דבר על בראשית ד' ה'

ויחר לקין מאד ויפלו פניו. אינו כפל לשון. שהרי בפ"א אמר לו ה' למה חרה לך ולמה נפלו פניך. ולא אמר למה חרה לך ונפלו פניך. ובאמת שני ענינים הם חרון הוא צער גדול והשגת הצער על מה שלא נעשה רצונו או איזה דבר שלא כחפצו, הוא בא מגבהות הלב, שחושב שאינו ראוי שיגיע לו כן לפי חשיבותו בעיני עצמו. אבל נפילת הפנים הוא להיפך מחשב בדעתו שהוא באמת שפל ונבזה. ואין לו להרים ראש להבא.

2. מדרש רבה בראשית כב ז

ויאמר קין אל הבל אחיו ויהי בהיותם וגו' על מה היו מדיינים אמרו בואו ונחלוק את העולם אחד נטל הקרקעות ואחד נטל את המטלטלין דין אמר ארעא דאת קאים עליה דידי ודין אמר מה דאת לביש דידי דין אמר חלוץ ודין אמר פרח מתוך כך ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר שניהם נטלו את הקרקעות ושניהן נטלו את המטלטלין ועל מה היו מדיינים אלא זה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה וזה אומר בתחומי בהמ"ק נבנה שנא' ויהי בהיותם בשדה ואין שדה אלא בהמ"ק היך מה דאת אמר (מיכה ג) ציון שדה תחרש ומתוך כך (בראשית ד) ויקם קין אל הבל אחיו וגו' ר' יהודה בר אמי אמר על חוה הראשונה היו מדיינים אמר רבי איבו חוה הראשונה חזרה לעפרה ועל מה היו מדיינים אמר רבי הונא תאומה יתירה נולדה עם הבל זה אומר אני נוטלה שאני בכור וזה אומר אני נוטלה שנולדה עמי ומתוך כך ויקם קין:

3. מדרש רבה בראשית כב, ט

ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך וגו' משל לאיפרכוס שהיה מהלך באמצע פלטיא מצא הרוג ואחד עומד על גביו א"ל מי הרגו ואמר ליה אנא בעי ליה גבך ואת בעי ליה גבי א"ל לא אמרת כלום משל לאחד שנכנס לגינה וליקט תותין ואכל והיה בעל הגינה רץ אחריו א"ל מה בידך א"ל אין בידי כלום א"ל והרי ידיך מלוכלכות כך אמר לו קין להקב"ה השומר אחי אנכי אמר לו הקב"ה הא רשע קול דמי אחיך צועקים וגו' משל לאחד שנכנס למרעה וחסף גדי אחד והפשילו לאחוריו והיה בעל המרעה רץ אחריו אמר לו מה בידך אמר לו אין בידי כלום אמר לו והרי הוא מפעה אחריו כך אמר הקב"ה לקין קול דמי אחיך וגו'

4. מדרש תנחומא בראשית ט

אי הבל אחיך. שאמר לו הקב"ה אי הבל אחיך א"ל לא ידעתי השומר אחי אנכי אתה הוא שומר כל הבריות ואתה מבקשו מידי משל למה"ד לגנב שגנב כלים בלילה ולא נתפש לבקר תפשו השוער א"ל למה גנבת את הכלים א"ל אני גנב ולא הנחתי אומנתי אבל אתה אמונתך בשער לשמור למה הנחת אומנתך ועכשיו אתה אומר לי כך ואף קין כך אמר אני הרגתי אותו בראת בי יצה"ר אתה שומר את הכל ולי הנחת אותו להרגו אתה הוא שהרגתו שנקראת אנכי שאלו קבלת קרבני כמותו לא הייתי מתקנא בו.

ימי לימוד תנ"ך

לאורה של תורת ארץ ישראל

לע"נ סיון דבורי בן בשט ז"ל

5. בראשית ד' טו' "וישם ד' לקין אות"

מדרש רבה כב' יא' - יג'

רבי חנין אמר **עשאו אות לבעלי תשובה**

רב אמר **עשאו אות לרצחנים**

גדול עוני משל אבא אבא על מצוה קלה עבר ונטרד מתוך גן עדן זו שהיא עבירה חמורה שפיכת דמים על אחת כמה וכמה גדול עוני.

1. ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשוא א. לעליונים והתחתונים אתה סובל ולפשעי אין אתה סובל ב. תנו רבנן: שלשה באו בעלילה, אלו הן: קין, עשו, ומנשה. קין - דכתיב +בראשית ד' + גדול עוני מנשוא. אמר לפניו: רבוננו של עולם! כלום גדול עוני מששים ריבוא שעתידין לחטוא לפניך, ואתה סולח להם? (סנהדרין קא' ב')

ג. הן גרשת אתמול גרשת את אבא ועכשיו את מגרשני

א"ל כל העולם כולו אתה סובל ועוני אינך יכול לסבול גדול עוני מנשוא. א"ל הואיל ועשית תשובה צא וגלה מן המקום הזה שנאמר ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד (תנחומא ט' ט')

2. רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש אמר תלאו ברפיון ובא מבול ושטפו

רבי ברכיה בשם רבי אלעזר ברבי שמעון אמר יצא כמפריס וכמרמה בבוראו רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר יצא שמח היך מה דאת אמר (שמות ד) הנה הוא יוצא לקראתך וגו' פגע בו אדם הראשון א"ל מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדה"ר מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר (תהלים צב) מזמור שיר ליום השבת וגו' א"ר לוי המזמור הזה אדה"ר אמרו ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו':

3. ויצא קין מלפני ה' מהיכן יצא רבי יודן בשם ר' איבו אמר הפשיל דברים לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה

כשיצא כל מקום שהיה הולך היתה הארץ מזדעזעת מתחתיו והיו חיות ובהמות מזדעזעות ואומרות מהו זה. אומרות זו לזו קין הרג את הבל אחיו גזר הקב"ה עליו נע ונד תהיה והן אומרות נלך אצלו ונאכלנו והיו מתכנסות ובאות אצלו שעה זלגו עיניו דמעות ואמר (תהלים קלט) אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הנך אשא כנפי שחר אשכנה באחרית ים גם שם ידך תנחני ותאחזני ימינך (תנחומא בראשית ט' ט)

4. ויאמר לו ה' לכן כל הורג קין ר"י ורבי נחמיה רי"א נתכנסו בהמה חיה ועוף לתבוע דמו של הבל אמר להן לכן אני אומר כל הורג קין יהרג.